

*Денисюк С.Г.
к. політ. н., доцент
м. Вінниця*

ПРОБЛЕМА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗВОРотНОГО ЗВ'ЯЗКУ У КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ВЛАДОЮ І ГРОМАДЯНАМИ

В сучасному світі глобальної інформатизації політична комунікація постає в якості необхідного елемента взаємодії між владою і громадянами, у ході якої відбувається передача інформації, смислів, знаків, оцінок, цінностей, почуттів тощо. Така взаємодія відбувається як раціонально, так й ірраціонально, за допомогою вербальних і невербальних засобів тощо.

Проте актуальною є проблема зворотного зв'язку у взаємодії в системі «влада-громадяни», оскільки від цього залежить розвиток, стабільність суспільства і демократизація всіх сфер життя. Взагалі така ознака, як ефективність, передбачає різні аспекти взаємин учасників політичної комунікації і механізми її реалізації: й розуміння позицій учасників взаємодії, й оцінку влади суспільством (що вона дає/може дати людям), й врахування суспільної думки в прийнятті рішень, й результативність діяльності влади (характеризується ступенем виконання нею своїх функцій, реалізацією очікувань і вимог громадян) тощо.

На думку автора, іманентна складова ефективності зворотного зв'язку в політичній комунікації – це формування певних поглядів, установок, побажань, які влада може реалізувати через взаємодію із громадськістю. З точки зору владної еліти, в кінцевому підсумку, під ефективністю мається на увазі вихід на певні гарантії того, що громадяни будуть розуміти і поділяти владні рішення, та, в цілому, підтримувати їх.

З точки зору соціуму — політична комунікація пов'язана з тими рішеннями влади, які виконують певні соціальні запити населення (покращення добробуту та ін.). Тому важливим є визначення складових, критеріїв цієї

ефективності, пошук шляхів налагодження зворотного зв'язку між владою і громадянами для подальшої демократизації суспільства.

До різних аспектів сучасної політичної комунікації звертаються як науковці, так і політичні діячі. Як правило, розглядаються: вплив ЗМІ на взаємодію влади і населення, особливості процесу передачі політично важливої інформації, роль PR у формуванні громадської думки, прогнозування результатів взаємодії тощо. Тут варто відзначити праці Б. Барельсона, Д. Белла, Г. Блумера, Н. Вінера, М. Коттре, Г. Лассуелла, П. Лазарсфельда, У. Ліппмана, Н. Лумана, Г. Маклюена, Л. Пайя, Т. Парсонса, К. Сайне, Р.-Ж. Шварценберга, К. Шеннона, Ю. Хабермаса та ін..

Сучасні вітчизняні науковці приділяють увагу питанням політичної комунікації та чинникам, що її формують (компетентності, політичній культурі і свідомості громадян). Зазначену проблему розглядають під різним кутом зору В. Бебик, М. Головатий, В. Горбатенко, О. Гриценко, С. Демченко, Т. Кадлубович, М. Каращук, В. Ковалевський, А. Костирев, В. Корнієнко, В. Недбай, Г. Почепцов, О. Ромашко, С. Телешун, Ю. Шайгородський та інші.

Не дивлячись на значний масив напрацювань із зазначеної теми, недостатньо досліджений саме зворотний зв'язок між владою і громадянами, оскільки спостерігається розкол, неповага і непорозуміння у цих взаєминах. Тому метою дослідження є виклад авторського бачення зворотного зв'язку в системі «влада-громадяни», сучасної політичної комунікації між владною елітою і громадянами, пошук шляхів підвищення його ефективності за сучасних умов.

Науковці по-різному тлумачать зміст поняття комунікації. Професор В. Бебик пропонує таке визначення: «Комунікація — це опосередкована і цілеспрямована взаємодія двох суб'єктів, яка може відбутися як в реальному, так і віртуальному просторі і часі» [1, с. 28].

Щодо політичної комунікації, то її можна визначити як процес і спосіб взаємодії, що охоплює політичну сферу життя людини, певний вид спілкування між органами влади, політичними партіями, громадськими організаціями і

рухами, посадовими особами, виборцями, населенням. Сьогодні політичне повідомлення є ключовим аспектом політики, оскільки переважну частину інформації громадянин отримує через повідомлення, а не з власного досвіду [2].

За влучним зауваженням К. Берка: «більша частина нашої реальності формується вербально і лише незначну частину... ми пізнаємо шляхом безпосереднього досвіду, повна ж картина складається в системі символів. Щодо таких абстрактних понять, як «демократія», «справедливість» і ще низки політичних феноменів, то тут не існує емпіричної основи. Їх тлумачення цілком залежить від вербальних символів» [3].

Зрозуміло, що усе висловлене (написане, зображене тощо) має за мету бути зрозумілим саме так і в тій формі, в якій було висловлено. Не дивлячись на простоту, тут криється глибокий смисл: будь-яка висловлена думка певним чином розуміється адресатом, але не завжди є такою, якою її хотів би бачити комунікатор. Іншими словами, смисл висловленого часто не співпадає із сприйнятим.

Відправною точкою для моделювання процесів зворотного зв'язку та аналізу його ефективності можуть бути ідеї, висловлені американським психологом Ф. Хідером та іншими науковцями щодо вагомості такого фактору, як ступінь сумісності/несумісності у взаємодії учасників політичної комунікації з приводу третьої особи або певного об'єкта.

Згідно з Ф. Хідером, ця взаємодія в окремих моментах може бути «симетричною» (коли обидва учасника позитивно сприймають один одного й однаково позитивно/негативно ставляться до зовнішнього об'єкта), або «незбалансованою» (коли обидва учасника позитивно сприймають один одного й по-різному сприймають зовнішній об'єкт). Надалі, якщо ставлення виявляється «симетричним», кожен перешкоджатиме будь-яким змінам, які могли б порушити досягнуту згоду сторін. У разі відсутності спільного погляду робитимуться спроби відновити «когнітивний баланс» [4, с. 109].

Отже, комунікація виникає як відповідна реакція на «порушення симетрії», і, відповідно, в умовах невизначеності й нестійкості слід очікувати

посилення комунікативної діяльності в різних проявах (пошук, передача інформації тощо). Виходячи з такої ситуації, існують такі основні способи вирішення «психологічного дискомфорту» в процесі політичної комунікації: прагнення до консенсусу, формування нових взаємин, але з іншими людьми (пошук політичних однодумців), додаткове підтвердження наявних розбіжностей у поглядах та ін.

Звичайно, сприйняття адресатом смислу повідомлення не є цілком суб'єктивним, але й містить відбиток об'єктивності, що впливатиме на стан сфери політики в цілому (через наше сприйняття, вчинки, дії тощо). Іншими словами, процес розуміння стає самоорганізованим і самоспрямованим процесом, і тут включається рівень демократичності політичної культури і свідомості. Відповідно, політична комунікація буде самоорганізовуватись і самоспрямовуватись за допомогою зворотного зв'язку між її учасниками. Сприяти такому процесу покликані незалежні ЗМІ, коли подається точна інформація, і відбувається діалог між владою і громадянами на основі культурно-цивілізаційних цінностей.

Взагалі наявність ефективного дієвого зворотного зв'язку дає суспільству право вважати себе демократичним, і такий зв'язок у політичній комунікації стає механізмом само вироблення культури, визначає культурний меседж нових поколінь, змінюючи політичну культуру минулих.

Список літератури:

1. Бебик В. К проблеме коммуникации и ее функции в обществе / В. Бебик // Персонал. — 2004. — № 3. — С. 28–33.
2. Денисюк С. Г. Культурологічні виміри політичної комунікації : монографія / С. Г. Денисюк. — Вінниця : ВНТУ, 2012. — 396 с.
3. Deutsch K. W. The Nerves of Government: Models of Political Communication and Control / K. W. Deutsch. — New York : Free Press, 1963. — 316 p.
4. Heider F. Attitudes and Cognitive Information / F. Heider // Journal of Psychology. — Vol. 1946. — P. 107-112.

